D·N
7/10 1955

Utrikespolitisk teori i USA

General Marshall upprättade som utrikesminister en Policy Planning Staff, en "byrå för politisk planering", ett slags utrikespolitisk generalstab. Inom denna byrå skulle man studera och reflektera på lång sikt, söka formulera en "användbar teoretisk grundval" för det praktiska arbetet och samtidigt ingripa med förslag och besvara frågor rörande verksamheten för dagen. Byrån har bevarats av Acheson och Dulles, och dess värde har allmänt erkänts. Av de fyra ursprungliga medlemmarna, Louis Halle, George Kennan, Charles Burton Marshall och Paul Nitze, har de tre förstnämnda framträtt med principiellt lagda undersökningar. Kennan är, sedan han formade begreppet "storhällandets politik", den mest berömde, men hans arbeten är ingalunda de mest betydande. De skrifter som utgivits av Halle ("Civilization and Foreign Policy") och Marshall ("The Limits of Foreign Policy") torde vara de bästa uttrycken för vad man kan kalla den amerikanska utrikespolitikens teori.

Det är här inte möjligt att ge någon föreställning om det rika innehållet i dessa arbeten, i vilka en bred och djup humanistisk bildning tjänar som stöd för analyser av förstklassiga intelligenser. Främst kommer mästerskapet fram i den historiska skildringen och den politiska polemikens detaljer. Vi kan blott ge några antydningar om centrala perspektiv som är gemensamma för författarna och säkerligen också för ledande amerikansk opinion.

Talet om intresset som vägledande för en stark politik avvisas självklart av de båda författarna, eller rättare, de betonar att förestållningen om intresse helt bestäms av varje regims eller folks allmänna inställning till världen. Det amerikanska folket har avstått samman av en demokratisk och liberal åskådning, och denna ger politiken sytten och begränsningar. Redan hos grundlagsfädrena framträdde tron på Amerikas internationella mission som frihetens och folkstyrelsens försvarare, och genom halvtannat århundrade i relativ fred och trygghet kunde denna åskådning bli nationell ideologi. "Vi är kallade att vara en barriär mot okunnighet och barbari", skrev Jefferson; han förutsåg en tid då "det gamla Europa måste stödja sig på vår axel och linka fram vid vår sida"; om Amerikas geografiska position skrev han: "Vilket fäste är den inte som en tillflykt för förnuftet och friheten i världen". Denna idealism, patetiskt förkunnad i skolorna generation efter generation, har utan tvivel direkt påverkat det amerikanska ställningstagandet; kolonialpolitik och imperialism har inte saknats, men sådan maktpolitik har varit begränsad till korta skeden, och den har med slutlig framgång bekämpats av en på traditionerna stödd opinion (mera i detalj, men också mera extremt drivet dessa tankar i Frank Tannenbaums nyligen utkomna "The American Tradition in Foreign Policy"). Men idealismen har tillika lett till egenrättfärdighet, förkrtfull överlägsenhet gentemot Europas svårigheter, en naiv och farlig tro på att konflikter och krig i världen alltid beror på onda makter, som det är USA:s skyldighet att bemästra.

Med denna attityd följer, eller bör följa, starka begränsningar i den amerikanska utrikespolitikens medel. Preventiva krig, erövringar, underkuvande i stil med nazism och kommunism eller äldre engelsk och fransk imperialism är otänkbara; skulle USA efter en seger administrera stora delar av världen på lång sikt, vore "den amerikanska tron uppgiven eller undergrävd". I förhållandet till de allierade blir kompromisser, inte maktspråk, nödvändiga. Samtidigt måste den tendens att se ned på eller avsky maktpolitik och maktbalans, som följer med idealismen och den långa isolationismen, bekämpas. "Att i makt se något ont är samma sak som att i livet se något ont", skriver Halle; det gäller att väl förvalta makten, inte att betrakta maktpositionen som en belöning för förtjänst, en inställning som stimulerar längtan efter snabba, fullständiga och i grunden desperata lösningar.

Detta begär efter lösningar är en av den amerikanska attitydens faror, det framhåller både Halle och Marshall. Man tror gärna att allting hastigt skall kunna ordnas, eftersom USA lyckats i sin inre och yttre politik; efter första världskriget var man ursinnig över att världen efter ett så energiskt amerikanskt ingripande inte blev förträfflig och stabil, och efter det andra världskriget färgar samma odelighet opinionen. Amerikanerna måste lära sig att historien inte tar slut i vår tid, de måste förstå Chestertons ord att "det krig aldrig tar slut, som försvarar världens hälsa mot alla de vilda anarkier och våldsamma förnekelser, som ständigt angriper den". En förutsättning för vinnandet av detta tålamod är att amerikanerna vänjer sig av med att se sig själva som de enda sunda i en värld av därav, som skickade att omedelbart vrida allting rätt igen.

De konkreta slutsatserna av denna resonemang blir inte märkvärdiga men högst rimliga. Man måste avstå från patentlösningarna på kort sikt, vare sig de siktar mot isolationism eller en "frigörelsens politik". En världsorganisation är önskvärd, men otänkbar inom överskådlig tid. En "global" upprörelse med kommunismen, ett slags uppdelning av världen, skulle ge motståndarens garantier för vad han vunnit men inte komma ändra hans politik. Det enda möjliga är att fullföija återhållandets och den demokratiska samverkans politik och att räkna på de förändringar och utmöningar framtiden kan medföra.

Biskopen, Polen och pornografin

En ny tolkning av orsakerna till Polens undergång 1939 framlägges i det senaste häftet av Sancta Maria. Magdalena Kyrkoblad, vars utgivare är teologie doktor Torgny Bohlin. Det är den nyutnämnde biskopen i Skara stift Sven Danell som för ordet. I ett föredrag som kyrkobladet i utdrag publicerar har biskopen behandlat frågan om hemmets kris och ansvar. Han ansluter sig till den syn på sexualmoralen som är hallstämplad i Sovjet och citerar med gillande understrykningar professor Makarenkos uttalande att samhällsmoralen inte kan erkänna ett sådant "sexualliv som normalt och fullt moraliskt" som äger rum utanför äktenskapet och att varje form av sexualunderutveckling som inte tar hänsyn till detta är "absolut skadlig och står i motsättning till samhälleis intressen".

Ett utlåtande som detta lika litet som andra banalt reaktionära i sexualfrågan är ju ej förvånande när det kommer från prästerligt håll och fordrar ingen kommentar. Annorlunda förhåller det sig med detta avsnitt ur föredraget: "När det Tredje riket hade beslutat det från Polens undergång, fyllade in över det dödsdömda landets gränser karavaner av lastbilar med ödesdiger last. Sprängämnen och ammunition? Kpist och artilleri? Bevärpnade kommandotrupper? Nej, pornografisk litteratur. Diktaturstatens vetenskapligt skolade experter på folkförintelse ansägo dessa eggande kvinnoliider och sensationella noveller som mycket effektiva vapen mot den polska demokratin. De voro inga dilettanter. Det var kalt reflekterande hjärnor, som visste att en ungdom som fängsts i sexualiteens trollkrets inte har intresse till övers för sådant som rättvisa, heder, fosterland. Den vägar inte livet för sitt lands oberoende. Den kan med lämplig lockbeta dirigeras lika enkelt som en skock får. Varför göra sig omaket att skicka ryggradslösa på ett folk om det finns medel som verkar på den ungefär som varm mjölk på en skorpa?"

Detta är ordagrant citerat, och avsnittet om Polens undergång är medtaget i dess helhet. Det sägs här för säkerhets skull, då de flesta läsare måste ha svårt att tro sina ögons vittnesbörd.

Biskopens uttalande bör inte avfärdas endast som en larvighet. För var och en vars minne inte är helt förslappat är detta sätt att betrakta Polens undergång ett exempel på grov tanklöshet och råhet. Biskopen ger oss en bild av det lästa men starkt av vad sexualmoralen beträffar sunda herrefolket tägande in i Polen, vars ungdom är så upptagen av att studera de pornografiska bilderna att den inte längre har något till övers för samling, heder och fosterland. Borta är bomberna över Warszawa, nedropen från gettot, röken från utrotningslägrens krematorieugnar och kvar en präst smutsiga fantasier kring en pornografisk anekdot. Och detta sägs av en man som vill vara förebärdare för en lära som är kärlekens och det oförskyldta lidandets. Vår kyrka lever sitt statsunderstödda skenliv utestlutande tack vare vår likgiltighet för de religiösa problemen. Kunde tillräckligt många förmås att för ett ögonblick lyssna till den biskopliga förkunnelsen, skulle uträdesansökningarna till kyrkan komma i raskare takt.

Stadsteatern

Det är mer än tio år sedan stadsteaterfrågan i Stockholm började utredas. 1950 framlades ett principförslag om en teaterviil Hötorget, men det visade sig att tomtmark där inte kunde disponeras. 1951 tillsattes en ny utredning, som nu framlagt förslag om en teater i kvarteret Överkikaren vid Slussen — ett, som utredningen visar, utomordentligt förnämligt läge både med hänsyn till de goda kommunikationerna, tomtens beskaffenhet och möjligheten att berika stadsbilden med en monumentalbyggnad.

Om behovet av en ny teater var aktuellt för ett decennium sedan, är det utan tvivel större i dag. Dramatens särställning har blivit ännu mer markerad genom att övriga scener främst inriktat sig på en upprägiat underhållningsbetonad repertoar. Staden har också kraftigt tillväxt sedan frågan första gången väcktes. Man brukar räkna med att teaterpubliken i Stockholm endast utgör ett par procent av befolkningen. Det är ingen tvekan om att denna publik väsentligt skulle kunna vidgas om vi fick ett abonnemangssystem i stil med vad som praktiseras vid stadsteatrarna på andra håll i landet. Det är en angelägen kulturuppgifts att få teaterintresset en bredare förankring, att genom lämpliga åtgärder rekrytera en publik bland de stora befolkningsgrupper som sällan eller aldrig kommer i kontakt med god teater.

Från den synpunkten bör man värdesätta att kommitten även tagit upp kretsteatertanken i planen. I dag är det ett tämligen omedelbart organiserat kretsteaterverksamhet på ett tiotal platser. Meningen är att den planerade teatern i Vällingby så småningom skall bli moderscen till denna. Utredningen betonar det naturliga sambandet mellan kretsteatern och stadsteatern. I det första skedet skall kretsteatern "propagera för stadsteatertanken, berika det alltför svaga kulturella livet i ytterstaden, förbereda det abonnemangssystem som stadsteatern senare skall användа sig av, samt lägga grunden till den blivande huvudscenens ensemble och ledning". I det ursprungliga kommittéförslaget fanns inte denna inriktning på ytterområdena; borgarrådet Tomson har här kommit med en ny giv som säkert skall visa sig fruktbar.

Inte minst tillfredsställande är denna giv med hänsyn till att staden för relativt begränsade kostnader och utan större årsjämnal kan gå från planering till handling. Själva stadsteaterbygget är en affär på 30 miljoner kronor. I bästa fall kan det bli klart i början på 1960-talet, men med nuvarande ansträngda likviditetsläge vet ingen när utrymme kan skapas för en så kapitalkrävande investering. Finansborgarrådet har redan framhållit att teaterbygget i likhet med Årstastadion tills vidare måste läggas på is; först om lånemöjligheterna lättar, kan dessa båda projekt förverkligas. Under sådana förhållanden är det av vikt att planen omgående realiseras åtminstone i att första led, dvs, att ytterområdena får en kretsteater.

PRESSGRANNAR

Inför skogsbrukets nu förestående försäljningssäsong finns det anledning att uppmärksamma den betydelsefulla roll som prisbildningen på detta område spelar i de allmänna samhällsekonomiska sammanhangen. Traditionellt förhåller det sig ju så att skogs- och virkesförsäljningarna brukar ligga rum samtidigt med och i skuggan av de årliga avtalsrörelserna på arbetsmarknaden och de med tiden alltmer utdragna förberedelserna därtill. Men på goda grunder kan det ifrågasättas om de i själva verket inte förtjänar ett lika stort allmänt intresse. Skog och virke är ju inte bara landets rjänförligt viktigaste råvarukälla — *dessutom är det,* till skillnad från exempelvis järnmalmen, fråga om en tillgång med ett så stort antal direktintressenter på ägar- produktions- och säljarsida att de priser till vilka den säljes och köpes är av förstahandsbetydelse för inkomst- och förmögenhetsutvecklingen för stora grupper av befolkningen. Samtidigt är skogs- och virkespriserna bestämmande för kostnadsutvecklingen inom landets ledande exportindustrier, dvs. för industrigrenar som åtminstone visas är svarar för inte längre ifrån hälften av vår totala varuutförsel till utlandet. Betänker man dessutom den omedelbara betydelsen för pris- och kostnadsläget inom flera av de viktigaste hemmamarknadsgrenarna — exempelvis byggnadsverksamheten — står det klart att ingen del av det ekonomiska systemet kan undgå att beröras av de samlade, direkta och indirekta verkningarna av prisutvecklingen på skogs- och virkesmarknaden.

Mer behövs egentligen inte för konstaterandet att en prisstegring för skog och virke i nu rådande läge skulle te sig knappast mindre kraftfull från samhällsekonomisk synpunkt än bristande återhållsamhet på lönefronten, skriver tidskriften Affärsvärlden:

I såvitt det ena fallet som det andra skulle följden bli en allmän skärpning av det redan i utgångsläget betänkligt starka interna inflationstrycket — detta ej oantagligt samtidigt med att även de utifrån kommande faktorerna bidrog tilltager i styrka. Men å andra sidan förhåller det sig även så att en stabilisering och i all synnerhet en nedpressning av priläget på detta centrala råvaruområde kunde väntas få en i hög grad välgörande avkylande effekt inom samhällsekonomin, i gynnsamt fall så stark och utbredd att även lönerörelsen rönee inflytande därav och utsikterna för de på det ekonomiskpolitiska planet bedrivna fjänvikststrävandena på ett avgörande sätt förbättras.

Till detta kommer de knappast mindre beaktansvärda "yttre" aspekterna — massa- och pappersindustrins obestridliga intresse och behov av att föra en återhållsam prispolitik i och för tryggande av sina avsättningsmöjligheter på kortare och i all synnerhet längre sikt samt den för skogsvården till synes ännu mer trängande nödvändigheten att följa en sådan linje. Att en sådan politik i producentledet förutsätter stabilisering även inom råvaruleverantörsledet är inte underskrivas.

Högerledaren Jarl Hjalmarson synes redan vara klar med ett definitivt ställningstagande till den allmänna pensionsförsäkringen. Han säger ett bestämt nej.

Han resonerar så här, konstaterar Vestmanlands Läns Tidning (fp):

Det allmänna tar redan avseende del av den enskildes inkomster; en sjuvpportionerligt stor del, kommer allt fler att tycka allteftersom inkomsterna stiger och därmed också skatter. Kommer nu därtill en obligatorisk statlig försäkringspremie, vilken inom få år tar ytterligare åtta procent av den enskildes inkomst, blir proportionen mellan den enskildes och det allmännas del i hög grad förskjuten mer förskjuten. Nej, menar högerledaren, låt hellre den enskilde själv få sin pensionering på det sätt han finner lämpligt.

Man skulle vilja ställa en enkel fråga: Hur står det till med dessa alternativ för de stora grupper av svenska folket som har sin pensionsfråga löst på ett någorlunda rimligt sätt? Högern har den eiterade tidningen.

Har de stats- och kommunalanställda, har det stora flertalet tjänstemän det av hr Hjalmarson framställda valmöjligheten? Även en tjänsteman bygger bland ett eget hem. Kan han placera sina pensionsavgifter i banken i stället för i pensionskassan? Nej, det är inte så saken ligger till.

Det pensioneringssystem, som bygger upp inom tjänstemannasvärden, lämnar föga rum för den hjälpmarksmaka frivilligheten. Avgifterna är även där obligatoriska, för de i allmän tjänst anställda så självskrivna att de inte ens syns; avbetagivaren betalar en säker pension och helt visst i stället en lägre lön. Det går inte att komma till arbetsgivaren och be att få avstå från pensionsrätten mot en högre kontantlön. Att bryta sönder detta pensionssystem för att åka den enskilde tjänstemannens frihet att välja, lär inte komma i fråga.

Hr Hjalmarson förefölt inte ha tänkt igenom saken ordentligt. När han väl grundligt studerat den Aksenska utredningen kommer han — hoppas vi — att diskutera denna stora fråga med sakliga argument i stället för propagandafrasen. Pensionsfrågan är ingenting att försöka göra partipolitik av, den bör helst mas från rent sakliga utgångspunkter.

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 46 00
för riksanslutning: 22 40 20
Telegramadress: Dagenshetor
Postgiro: 71616 (för annonser)
nummer 71617 (för prenumeration)
Chefredaktör: Herbert Tingsten
(Träffas säkrast kl. 12.30—14.30)
Politisk huvudredaktör:
Leif Kihlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Hedman
Dagens Nyheters Aktiebolag
Verkst. direktör: Helge Reinhorn
PRENUMERATIONSPRISER
A — Stockholmsupplagan
Stor-Stockholms övriga tätdistriktsområde landet
Månad ..... kr. 6:75 6:25
Kvartal ..... kr. 19:75 18:25
Halvår ..... kr. 39:— 36:—
ANNONSPRISLISTA
daterad 1/1 1955 tillhandahålles på begäran.
Från starten nr 39583
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1955

För Herr mil...
HENLEY
Generalagent:
ENGELSKA GUMMI AB
EKSJÖ

Högertrafikfolkets Centrala Valbyrå
Röstberättigade — Upplysningar
Tunnelgatan 19. Tel. 11 65 75
Öppet alla dagar kl. 14.00—20.00
RÖSTA JA
16 OKTOBER

HÖGTRYCK PÅ HÖGTRYCK PÅ HÖGTRYCK
Sommartorkan tär på vattentillgången
en bra brunn klarar krisen
Den rekordartat regnfattiga sommaren har gjort att grundvattnet sjunkit över hela landet. Undersköttet är betydande och kommer det inte regn, mycket regn snart, kan situationen bli allvarlig.
Överallt i landet minskar vattenreservoarerna, och brunnarna på landsbygden är mer eller mindre tömda. *Utom där man har ordentligt borrade brunnar* — där har man klarat sig bra.
Vi är landets största företag för brunnsborrning med moderna, snabbgående maskiner i arbete över hela landet. Borrbrunnar med en håldiameter från 110 till 300 mm utföres i stödd jordlager som berg.
Vi har erfarenhet från 11.000 borrbrunnar
SVENSKA DIAMANTBERGBORRNINGS AB
Hamngatan 29, Brunnsborrnings- och Pumpanläggning, Sundbyberg, Tel. 28 92 50

TUNGSRAM jubilerar med 3 stora slagnummer!
En hypermodern 50-åring
1
Inviger den nya Västberga-fabriken
Redan 1905 kunde de berömda Tungsram-verken förse Sverige med de första Tungsram-lamporna, 1937 introducerades de revolutionerande gasfyllda Krypton-lamporna och 1947 byggdes den första Tungsram-fabriken i Södertälje. Efterfrågan på Tungsram ökar dag för dag och detta stegrade behov har skapat den nya Västberga-fabriken i Stockholm, nyligen invigd och nu i full gång.
Den nyaste Tungsram-fabriken ligger vid Vretenborgsvägen inom Västbergs industriområde och är ett led i vår strävan att kunna förse alla kunder med ljusekonomiska Tungsram-lampor.
2
Introducerar en ny hypermodern lampa!
Tungsram och dess olika lamptyper känner Ni förmodligen redan till. Nu lanserar vi Tungsram Krypton *Superbal* Liksom Tungsram Krypton är den fylld med *kryptongas*, har *specialbehandlad*, helvit glaskolv, som gör ljuset ännu vitare och dessutom blindfritt. Det är en lampa, som skänker *sol i sinne — inne!* Prova den nästa gång.
Tungsram Krypton Superba är det största framsteget inom lampfillningstekniken sedan Tungsram Krypton kom till. Det är inte för inte som Tungsram blivit benämnd LAMPAN MED LJUSEKONOMI.
3
I:a PRIS: Flygresa för 2 personer Los Angeles tur och retur
med Pan Americans hypermoderna "Super-7" Clipper över London och New York med en veckas fri vistelse i Amerika efter ett program, som vi tillsammans med PAA och första reseagenten lägger upp. Både bolagen kommer att göra allt för att denna resa skall bli Ert livs stora upplevelse! Och alla har lika stora chanser i denna populärt lagda prisävling.
Sensationell prisävling!
För att celebrera vårt 50-årsjubileum inbjuder vi Er till vår stora jubileumsprisävling, som börjar nu och fortsätter till årets slut. Er handlande ger Er alla informationer om Tungsramlamporna och tävlingen och där finner Ni också tävlingsregler. Varför inte flyga solen och våren till mötes i Kalifornien i vinter, vinna en Luxor TV-apparat, en Radiola radiogrammofon eller en Elektrolux hushållsassistent etc. Det är något att gå in för under kulna höstkvällar — med Tungsram förenar Ni nytta med nöje. Lycka till!
Tungsram är ett kvalitetsbegrepp även när det gäller radiorör, billampor, fotolampor, lyrör, starters för lyrör etc.
TUNGSRAM
lampan med ljusekonomi

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.